

de piramide
(Voortgezet) speciaal onderwijs
voor leerlingen met een langdurige
ziekte en/of lichamelijke beperking

Schoolondersteuningsprofiel 2017-2021

SO De Piramide

Versie 30 januari 2018, nog vast te stellen door bestuur De Haagse Scholen

Inleiding

(V)SO De Piramide is een school, die onderwijs biedt aan leerlingen met een langdurige ziekte en/of een lichamelijke beperking. De school bestaat uit een afdeling waar de reguliere leerstof van het Nederlandse basisonderwijs wordt aangeboden (SO De Piramide) én uit een afdeling waar arbeidsgericht onderwijs, VMBO en HAVO worden aangeboden (Piramide College). De Piramide is een school voor speciaal onderwijs omdat zij het onderwijs combineert met verschillende vormen van onderwijsondersteuning en zorg, aanpassingen, samenwerking met deskundige partners en de nodige kennis en ervaring met onderwijs aan zieke en/of lichamenlijk beperkte leerlingen.

Dit schoolondersteuningsprofiel heeft betrekking op de SO-afdeling van de school. Een schoolondersteuningsprofiel is een wettelijk verplicht document voor elke school. Het schoolondersteuningsprofiel wordt door de school opgesteld en beschrijft op welke manier de school passend onderwijs realiseert. Het bestuur stelt het schoolondersteuningprofiel eenmaal in de vier jaar vast. Ons eerste profiel dateert uit 2013. Vandaar dat er nu een nieuw schoolondersteuningsprofiel is opgesteld voor de periode 2017-2021. De medezeggenschapsraad van onze school heeft op 15 januari 2018 ingestemd met dit schoolondersteuningsprofiel.

Het schoolondersteuningsprofiel heeft verschillende functies:

- Het profiel geeft ouders inzicht in de wijze waarop SO De Piramide vorm geeft aan de ondersteuning van leerlingen en welke kennis en kunde bij ons op school aanwezig is;
- Het profiel geeft input voor het samenwerkingsverband, om vast te stellen of alle scholen samen een dekkend netwerk vormen van passend onderwijs voor alle leerlingen in onze regio Haaglanden;
- Het profiel is ook een houvast bij de afweging of we voor leerlingen met een onderwijsbehoefte passend onderwijs kunnen bieden.

Inhoudsopgave

1. Contactgegevens van de school	blz.	4
2. Algemene gegevens		4
3. Kernondersteuning		4
3.A Basiskwaliteit		4
3.B Organisatie van de ondersteuning op SO De Piramide		4
3.C Handelingsgericht werken		6
3.D Preventieve en licht curatieve interventies		8
4. Plusondersteuning		16
5. Protocollen en andere informatie		21
6. Ontwikkelplan		21
7. Ondertekening		22

1. Contactgegevens van de school

School	SO De Piramide
Brinnummer	20JM
Adres	Melis Stokelaan 1189, 2541 GA Den Haag
Telefoon	070-3666587
Website school	www.sovsodepiramide.nl
Naam directeur	Dick Rensen
Naam locatiedirecteur	Hanneke Korevaar
e-mail school	info@hmsdepiramide.nl
Naam intern begeleider	Gepke Emans
e-mail intern begeleider	g.emans@hmsdepiramide.nl

2. Algemene gegevens

Leerlingaantal per 1 oktober 2017	65

3. Kernondersteuning

De basisondersteuning (De Piramide spreekt van kernondersteuning) in ons samenwerkingsverband bestaat uit de volgende vier onderdelen:

- A. Basiskwaliteit.
- B. Organisatie van de ondersteuningsstructuur op de school.
- C. Handelingsgericht werken.
- D. Preventieve en licht curatieve interventies.

3.A. Basiskwaliteit

Bij het laatste inspectiebezoek aan SO De Piramide is door de inspectie het basisarrangement afgegeven. Dat betekent dat de school voldoet aan de deugdelijkheidseisen van de inspectie.

Link naar de laatste rapportage van de inspectie: 19 mei 2016
https://www.zoekscholen.onderwijsinspectie.nl/pdf/arrangement.pdf?pdfid=A0000335516

3.B. Organisatie van de ondersteuning op SO De Piramide

De Piramide biedt speciale ondersteuning aan leerlingen die door hun beperking en/of ziektebeeld niet in staat zijn om deel te nemen aan het reguliere onderwijs. De wijze waarop aanmelding en inschrijving op (V)SO De Piramide zijn georganiseerd kunt u nalezen in ons Protocol Aannamebeleid (www.sovsodepiramide.nl > ouders > protocollen). De Piramide biedt via haar team van ambulante begeleiders ook advies en ondersteuning aan leerlingen en leraren op andere scholen.

De ondersteuning die SO De Piramide kan bieden is vanwege het speciale karakter van de school groter dan die van een reguliere school. Wij spreken daarom niet van basisondersteuning, maar van kernondersteuning. De onderwijsinhoud is echter zoveel mogelijk gelijk aan de inhoud van het reguliere basisonderwijs. Indien noodzakelijk wordt het tempo en/of de leerroute aangepast aan de beperking of ziekte van de leerling.

Alle leerlingen hebben een individueel ontwikkelingsperspectief (OPP). In het OPP staat onder andere het verwachte uitstroomniveau, de capaciteiten van de leerling, behaalde en geplande doelen voor de ontwikkelgebieden. Daarnaast wordt de extra ondersteuning geformuleerd in het handelingsgedeelte van het OPP: de plusondersteuning. De Commissie van Begeleiding (CvB) adviseert aan de directie met betrekking tot de bijstelling en vaststelling van het OPP.

De onderwijsdoelen worden opgesteld door de leraren onder begeleiding van de intern begeleider, voor de periode van een schooljaar.

Bij binnenkomst op De Piramide worden leerlingen over het algemeen op de basisleerlijn van De Piramide geplaatst passend bij de uitstroombestemming vmbo-kader. Indien vanuit intelligentieprofiel en ontwikkeling op leer- en sociaal emotioneel gebied al direct duidelijk is dat de basisleerlijn niet voldoende aansluit bij de behoefte van de leerling wordt het kind op een intensieve dan wel verdiepingsleerlijn geplaatst.

De groepsleiding (leraar en onderwijsassistent) zorgt dagelijks voor het onderwijs, de onderwijsondersteuning en de zorg voor de leerling. Zij stellen alles in het werk om de leerling in staat te stellen de in het OPP beschreven onderwijsdoelen te laten behalen. Waar nodig kunnen zij een beroep doen op een aantal aan de school verbonden deskundigen: verpleegkundige, intern begeleider, zorgcoördinator, schoolmaatschappelijk werker, jeugdarts en de schoolpsycholoog. Wanneer er vragen of zorgen zijn over de voortgang of het welbevinden van een leerling wordt dat in eerste instantie besproken in het onderwijszorgoverleg (OZO). In dat overleg zitten in elk geval de intern begeleider, de zorgcoördinator en de groepsleiding en het kan aangevuld worden met andere betrokkenen en deskundigen. Het onderwijszorgoverleg staat regelmatig ingepland in de jaarkalender waardoor allerlei zaken op korte termijn kunnen worden besproken en indien nodig geregeld.

Wanneer het nodig is de situatie of het perspectief van de leerling in de breedte te bekijken, vindt bespreking in de CvB plaats. De CvB richt zich op haar wettelijke taken, adviesvragen vanuit het onderwijszorgoverleg en kan overstijgend meedenken en adviseren aan de schoolleiding. De CvB adviseert over het OPP, over het wel of niet plaatsen van een leerling, over het bij de leerling passende pakket van onderwijs(doelen), onderwijsondersteuning en zorg en let ook op de vraag of een leerling voldoende onderwijstijd krijgt. Vaste leden van de CvB zijn de zorgcoördinator (tevens voorzitter), de jeugdarts, de schoolmaatschappelijk werker en de schoolpsycholoog. De intern begeleider is vaak bij het CvB-overleg aanwezig.

In onderstaand schema kunt u lezen welke ondersteuning SO De Piramide biedt, hoe die is georganiseerd en met welke organisaties en specialisten de school samenwerkt.

Ondersteuningsniveaus

Ondersteuning	Inhoud	Voor wie	Afstemming/overleg
Kernondersteuning	Kwalitatief goed onderwijs aan de groep. De leraar werkt handelingsgericht. Afstemming onderwijs op specifieke behoeften binnen het basisaanbod. De algemene	Leerlingen hebben voldoende aan het basisaanbod. Elke leerling werkt op zijn of haar niveau binnen het aanbod van de groep. Voor sommige leerlingen vindt intensivering binnen het basisaanbod van de groep plaats.	Groepsbespreking (leraar, intern begeleider) Leraren onderling (doorgaande lijn en elkaar benutten als steunbron, intercollegiale consultatie) Leraar - ouder Leraar - intern begeleider

	ondersteuning werkt preventief.		
Kernondersteuning	Leerling plaatsen op de intensieve of verdiepingsleerlijn met inzet van preventieve en licht curatieve interventies.	Leerlingen die aanvulling nodig hebben op de doelen voor de basisgroep en subgroepen.	Leerlingbespreking in het OZO met terugkoppeling naar ouders. Leraren onderling (elkaar benutten als steunbron) Leraar - ouder
Plusondersteuning	Opschalen in de OZO/CvB-route met als doel handelingsgerichte adviezen te verkrijgen voor dagelijkse ondersteuning in de groep al dan niet via externen of diagnosticerend onderzoek (bijvoorbeeld aanvragen ONL traject, individueel arrangement).	Voor leerlingen waarbij de leraar handelingsverlegen is na inzet van kernondersteuning.	Leerlingbespreking in de CvB met terugkoppeling naar ouders. Eventueel sluit adviseur van het samenwerkingsverband aan.
Verwijzing	Verwijzing naar andere vorm van onderwijs.	Voor leerlingen voor wie De Piramide niet langer de best passende onderwijsplek is.	Leerlingbespreking in de CvB met terugkoppeling naar ouders. Adviseur van het samenwerkingsverband sluit aan bij de CvB.

3.C Handelingsgericht werken

In onderstaand overzicht staan de zeven uitgangspunten van handelingsgericht werken. Daaronder staat de standaard beschreven van ons samenwerkingsverband SPPOH. De manier waarop onze school de uitgangspunten van handelingsgericht werken in de praktijk laat zien, staat beschreven bij 'onze school'. Het handelingsgerichte werken binnen De Piramide is gebaseerd op de onderwijsbehoefte die voortkomt uit het willen maken van de volgende stap in de ontwikkeling van een leerling, de daarop aansluitende gestelde doelen en wat de leerling nodig heeft om deze doelen te kunnen bereiken.

Standaarden handelingsgericht werken (naar *Handelingsgericht Werken*, N. Pameijer) vertaald naar onze school

1. Doelgericht werken.

Alle leraren benoemen hoge, reële doelen voor de lange termijn (einde schooljaar) en voor de korte termijn (tussendoelen). Deze doelen worden gecommuniceerd en geëvalueerd met leerlingen, ouders en collega's. De doelen bepalen de onderwijsbehoeften van de individuele leerling en/of de groep.

De school formuleert doelen Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden.

<p><i>Onze school:</i> De methodedoelen, de Citodoelen, doelen voor plusondersteuning en de sociaal emotionele doelen worden geformuleerd binnen het OZO, getoetst binnen de CvB en opgenomen in het OPP van de leerling.</p>
<p>2. De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant.</p>
<p>Alle leraren zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben. Leraren reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op het gedrag van leerlingen, ouders en collega's en zijn in staat hun eigen ondersteuningsbehoeften te formuleren.</p>
<p><i>Onze school:</i> In een cyclisch proces wordt de leerling gevolgd op cognitief en sociaal emotioneel gebied. Onze leerlingvolgsystemen zijn daarbij ondersteunend. Vanuit analyse van de resultaten wordt de uitvoering van het OPP geëvalueerd en bijgesteld. Daarbij reflecteren leraren op hun eigen handelen in de klas en de effectiviteit van de manier waarop zij het onderwijs aanbieden in de klas.</p>
<p>3. Onderwijsbehoeften staan centraal.</p>
<p>Alle leraren bekijken dagelijks de wisselwerking tussen de leerling, de leraar, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen.</p>
<p><i>Onze school</i> De leraren werken met een dagplanning. Aan de hand van de ervaringen van de dag wordt het lesprogramma aangepast aan de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van leerlingen in de groep. De onderwijsassistenten spelen bij deze afstemming en de vormgeving ervan een belangrijke rol in de groep.</p>
<p>4. De wisselwerking en afstemming tussen het kind, opvoeding en onderwijs.</p>
<p>Alle teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, de leraren, de ouders en het schoolteam.</p>
<p><i>Onze school</i> In de OPP's worden de stimulerende factoren van de leerlingen benoemd. Er wordt in het onderwijs ingezet op de sterke kanten van de leerling om de zwakke kant te compenseren en te stimuleren. Dit is terug te vinden in het handelingsgerichte gedeelte van het OPP. Daarnaast wordt er gewerkt met de methode: "Kinderen en hun sociale talenten", waarbij met kinderen gekeken wordt naar waar zij goed in zijn. Er wordt gewerkt aan zelfbeeld en zelfvertrouwen.</p>
<p>5. Ouders en leraren worden als ervaringsdeskundigen en partners gezien.</p>
<p>Alle leraren werken samen met ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak.</p>
<p><i>Onze school</i> Ouders worden vanuit de jaarcyclus een aantal keer per jaar uitgenodigd op school om de ontwikkeling van hun kind te bespreken. In het begin van het schooljaar wordt gestart met het ouder-vertel-gesprek. Ouders vertellen aan de hand van een vertelformulier hoe het gaat met hun kind en waar zij graag aan willen werken. In maart worden ouders uitgenodigd voor de tussenevaluatie van het OPP, aan het eind van het schooljaar volgt een overgangsgesprek (o.a. over de eindevaluatie OPP en het OPP voor het volgende schooljaar).</p>

6. Positieve aspecten zijn van belang.
Alle leraren werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.
<p><i>Onze school</i></p> <p>Leraren voeren met regelmaat groeps- en leerlinggesprekken waarbij kinderen goed kunnen verwoorden wat ze leuk of goed vinden, welke problemen ze ervaren en wat mogelijke oplossingen kunnen zijn.</p> <p>Om kinderen eigenaar te maken van hun eigen ontwikkelingsproces wordt met de kinderen een leerlingrapport opgesteld waarin zij zelf kunnen aangeven wat ze goed kunnen en wat ze nog willen leren.</p>
7. Constructieve samenwerking.
Alle teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan wordt of al is gedaan. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt.
<p><i>Onze school</i></p> <p>Binnen de school heerst een open sfeer waarin medewerkers, leerlingen en ouders gezamenlijk werken aan het behalen van de doelen gesteld in het OPP en de onderwijs ontwikkeling op onze school.</p>

3.D. Preventieve en licht curatieve interventies

Binnen ons samenwerkingsverband SPPOH is afgesproken dat alle scholen preventieve en licht curatieve interventies in kunnen zetten voor leerlingen die dat nodig hebben binnen de kernondersteuning. In het Leerplan (in ontwikkeling) van SO De Piramide is terug te vinden hoe de kernondersteuning vertaald naar de verschillende vakken wordt aangeboden.

	De vijf velden	Beknopte toelichting
1	De hoeveelheid aandacht en tijd	Binnen De Piramide hebben we kleine groepen van maximaal 15 leerlingen. De klassenleiding bestaat uit een leraar en een onderwijsassistent. Het onderwijs wordt vanaf groep 4/5 in niveaugroepen aangeboden met daarop aansluitend indien nodig individuele ondersteuning. Vanuit het OZO kan onderwijsondersteuning geïndiceerd worden, waarbij gebruik wordt gemaakt van therapeuten in dienst van Sophia Revalidatie.
2	Het onderwijsmateriaal	We werken met reguliere leerlijnen en methodes voor het basisonderwijs met aanvullend remediërend materiaal. In de onderbouw is er ontwikkelingsmateriaal aanwezig op peuterniveau voor die leerlingen die met een ontwikkelingsachterstand t.g.v. hun ziekte bij ons instromen. Er zijn diverse aangepaste hulpmiddelen op ICT-gebied zowel qua hardware als software.

		De therapeuten hebben een ondersteunende rol bij het uitzoeken van meubilair, onderwijsmateriaal, hulpmiddelen. Bij aanschaf van de ontwikkelingsmaterialen wordt rekening gehouden met de fysieke beperkingen van onze doelgroep.
3	De ruimtelijke omgeving	Het nieuwe schoolgebouw is volledig ontworpen met onze doelgroep in gedachte. Het gehele gebouw is rolstoel vriendelijk; er zijn geen drempels, er zijn 2 ruime liften, brede gangen, brede deuren en ruim opgezette klaslokalen. In de school zijn tilliften aanwezig om de leerlingen uit de rolstoel te kunnen helpen. Er zijn meerdere verzorgingsruimtes in het gebouw aanwezig. Er is een ruimte waar de leerlingen kunnen rusten onder schooltijd. Ook in het gymnastieklokaal zijn hulpmiddelen aanwezig waardoor rolstoel-gebonden leerlingen toch kunnen deelnemen aan de gymactiviteiten. Ook hier wordt bij de aanschaf van de gymmaterialen rekening gehouden met de diverse beperkingen.
4	De expertise	Er is kennis bij het team aanwezig over de diverse ziektebeelden. Regelmatig worden er deskundigheidsbevorderingen georganiseerd om de kennis te vergroten en up-to-date te houden. De meeste leraren hebben een HBO+ opleiding. Ook op didactisch gebied volgt het team scholing in groepsverband om zich verder te ontwikkelen om tegemoet te kunnen blijven komen aan de diverse hulpvragen die op het team afkomen. De onderwijsassistenten worden met betrekking tot hun bekwaamheid voor het uitvoeren van medische handelingen begeleid door de verpleegkundige, die geregistreerd staat in het BIG-registratiesysteem.
5	De samenwerking met andere instanties	De Piramide werkt nauw samen met Sophia Revalidatie Centrum Den Haag, VISIO, HCO, ONL, Florence kinderthuiszorg en diverse hulpverlenende instanties.

Hieronder een overzicht van de interventies die alle scholen kunnen bieden en daaronder de interventies die onze school aanvullend biedt.

Onderwijsbehoeften van leerlingen	Preventieve en licht curatieve interventies
Een positief pedagogisch klimaat	Op alle scholen werken leraren aan een gezamenlijk gedragen (positief pedagogisch) schoolklimaat. Er zijn school- en groepsregels opgesteld. Leraren en leerlingen zijn bekend met deze regels en deze regels worden gehandhaafd.
	Op onze school: We gaan uit van de drie pedagogische basisbehoeftes: relatie, competentie en autonomie.

	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de opbouw van een goede relatie streven we naar een veilige sfeer, genegenheid en enthousiasme. • De competentiebeleving versterken we door leerlingen succeservaringen op te laten doen en veel positieve terugkoppeling te geven. • Om tegemoet te komen aan de autonomie van de leerlingen laten we ze zoveel mogelijk zelf en zelfstandig doen en is er ruimte voor individuele inbreng. <p>In de zone van de naaste ontwikkeling doet de leerling onder begeleiding de verwerkingsstof waardoor het zelfvertrouwen kan groeien en succes ingebouwd is zodat de leerling wordt gestimuleerd om door te gaan en de kans krijgt om een stap in zijn ontwikkeling te maken.</p> <p>Binnen de school hebben we gedragsregels. Deze worden jaarlijks onder de aandacht gebracht bij leraar en leerlingen en besproken in het teamoverleg voor eventuele bijstelling.</p> <p>Het sociaal emotioneel leren zit vervlochten in het gehele handelen van de dag. Leraren maken hierbij gebruik van hun eigen pedagogische inzicht en didactiek.</p> <p>Er is behoefte aan een doelmatige schoolbrede aanpak die zich richt op het versterken van gewenst gedrag en het voorkomen van probleemgedrag, waardoor een sterke positieve sociale omgeving ontstaat waarin iedereen op dezelfde principes kan terugvallen als er ergens frictie ontstaat. Om tegemoet te komen aan deze behoefte gaat in het schooljaar 2018-2019 gestart worden met het programma KIVA.</p>
Ondersteuning van leerlingen met een behoefte aan een voorspelbare leeromgeving	Op alle scholen hanteren leraren een gestructureerd klassenmanagement.
	<p>Op onze school:</p> <p>In de onderbouwgroepen wordt gewerkt met dagritmekaarten. Het dagprogramma wordt 's ochtends in de groep besproken. Bij veranderingen wordt dit vooraf en duidelijk met de leerlingen gecommuniceerd. Om de duur van activiteiten inzichtelijk te maken wordt de time timer ingezet. Indien nodig is er de mogelijkheid om gebruik te maken van picto's om structuur te bieden.</p> <p>Het kiezen van vrije activiteiten wordt gestructureerd via het kiesbord.</p> <p>In de midden- en bovenbouwgroepen staat de dagplanning op het bord. Ook in deze groepen wordt gebruik gemaakt van de time timer. Alle leerlingen hebben hun individuele weekrooster in een map in hun kastje.</p> <p>Voor de leerlingen is het duidelijk welke regels er gelden op het schoolplein. Er is altijd pleinwacht aanwezig.</p>

Ondersteuning van leerlingen met een eigen leerlijn, omdat ze het niveau van 1F niet halen.	Op alle scholen kunnen leraren omgaan met verschillen tussen leerlingen.
	Op onze school: Vanaf groep 4/5 zijn de leerlingen ingedeeld in niveaugroepen voor rekenen, taal en begrijpend lezen, waardoor zij op hun eigen niveau de leerstof aangeboden krijgen en kunnen verwerken. Op basis van de 3 verschillende leerlijnen wordt de leerstof ook op de diverse niveaus verwerkt. Bij de verwerking van de leerstof wordt ook rekening gehouden met tempo, hoeveelheid verwerkingsstof, belasting, complexiteit, aandacht- en concentratieproblemen en motorische beperking. Voor iedere leerling wordt gekeken wat nodig is en hoe het passend kan worden gemaakt naar individuele behoefte uitgaande van aanbidding in groepen.
Ondersteuning van leerlingen met behoefte aan een uitdagende, verdiepende leeromgeving die verder gaat dan het huidige curriculum	Op alle scholen kunnen leraren een afgestemd aanbod inzetten voor deze leerlingen.
	Op onze school: Wij bieden leerlingen met meer capaciteiten het verdiepingsprogramma vanuit de regulier aangeboden methodes voor taal en rekenen. Daarnaast hebben we op het gebied van begrijpend lezen een verdiepende methode voor leerlingen uit de hoogste groepen. Leerlingen die meer capaciteiten hebben krijgen de mogelijkheid om vaker een spreekbeurt te houden of werkstuk te maken. Echter beperking en ziektebeeld, belasting/belastbaarheid belemmert begaafde leerlingen vaak waardoor zij niet altijd toe kunnen komen aan de verdieping.
Ondersteuning van leerlingen met behoefte aan oplossingsgerichte, gedragsinterventie technieken	Op alle scholen beschikken leraren over interventies om tegemoet te komen aan enkelvoudige (lichte) ondersteuningsbehoeften op het gebied van gedrag. De leraren werken met het ABC-model om leerlingen feedback te geven op hun gedrag en ze te stimuleren tot gedragsverandering. De school beschikt over enkele relevante programma's (zoals Kanjer, een SoVa-training). Daarnaast kunnen leraren gedragsregulatie-technieken inzetten, zoals 'stop-denk-doe'.
	Op onze school:

	<p>In gesprekken met leerlingen over gedrag gaat de leraar op zoek naar de aanleiding om van daaruit tot een oplossing te komen. Er kunnen consequenties gekoppeld worden aan het gedrag. Een andere mogelijkheid is het inzetten van een beloningsprogramma dat samen met de leerling wordt bedacht.</p> <p>Leraren zijn in staat om een gedragsregulatie plan te bedenken. In het OZO wordt het gedragsregulatie plan met elkaar afgestemd. Indien nodig kan er opschaling naar de CvB plaatsvinden om in een breed team in aanwezigheid van schoolarts, schoolpsycholoog en maatschappelijk werk de gedragsproblemen in een bredere context te bespreken. Vanuit Sophia Revalidatie kunnen we op indicatie van de revalidatiearts inzetten op speltherapie, SoVa-training of psychologische begeleiding.</p>
Ondersteuning van leerlingen met een ondersteunings-behoefte op het gebied van motoriek	Op alle scholen zijn de leraren in staat om verschillende hulpmiddelen/ICT in te zetten. Sommige scholen kunnen motorische remedial teaching inzetten als onderdeel van de basisondersteuning.
	<p>Op onze school:</p> <p>De school werkt nauw samen met Sophia Revalidatie. Indien er vragen zijn over de motorische ontwikkeling van leerlingen worden deze besproken met de revalidatiearts en wordt er indien nodig een therapeutische traject opgestart. Tijdens de schrijflessen is er voor sommige leerlingen een ergotherapeut aanwezig om de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben te begeleiden. Voor leerlingen die moeite hebben met het schrijven kan toetsenbordvaardigheid worden ingezet, zodat ze de lesstof makkelijker op de computer kunnen verwerken. Zowel de lessen toetsenbordvaardigheid als de ICT hulpmiddelen zijn aangepast op de individuele behoefte van de leerling. In de groep wordt in samenwerking met een ergotherapeut gekeken welk schoolmeubilair of aangepast materiaal op ICT gebied het best passend is voor de leerling.</p> <p>Op De Piramide wordt het bewegingsonderwijs aangepast aan de behoefte van de individuele leerling. De gymleraren hebben een speciale leerlijn bewegingsonderwijs ontwikkeld. Tijdens deze bewegingslessen is altijd een onderwijsassistent aanwezig. Voor leerlingen die moeite hebben met bewegen in de gymzaal is er de mogelijkheid voor bewegen in het water.</p>
Ondersteuning van leerlingen met een ondersteunings behoefte bij het leren leren	<p>Op alle scholen signaleren de leraren leerlingen die ondersteuning nodig hebben bij executieve functies.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leraren beschikken over verschillende interventies om het leren leren te bevorderen, zoals het leren van flexibiliteit, timemanagement, planning.

	<ul style="list-style-type: none"> - De leraren kunnen interventies inzetten, gericht op het beheersen van emoties (werken met een thermometer, buitenspelen met een kaart).
	<p>Op onze school:</p> <p>Binnen De Piramide hebben we een leerlijn voor leren leren. Het aanbieden van oplossingsgerichte interventies voor aandacht en concentratie valt onder de kernondersteuning leren leren.</p> <p>Tijdens de aanbieding van de lesstof is veel aandacht voor modellen, het terugkoppelen naar eerder aangeboden lesstof, verlengde instructie, begeleide verwerking, herhaling van de lesstof, extra leertijd voor inoefening en veel positieve terugkoppeling. In elke groep is het dagprogramma duidelijk zichtbaar. In de onderbouw gebeurt dit met dagritmekaarten en in de hogere groepen staan het dagprogramma en de time timer op het whiteboard. Dit biedt leerlingen structuur en voorspelbaarheid. Door gebruik te maken van het stoplicht weten de leerlingen wanneer zij hulp of aandacht van de leraar kunnen vragen. Met behulp van een dobbelsteen kunnen ze aangeven dat ze een vraag hebben.</p> <p>Voor leerlingen die problemen hebben met de aandacht is een aantal hulpmiddelen beschikbaar zoals een geluiddempende koptelefoon, time timer en study-buddy.</p> <p>Tussen de lessen door worden energizers en cognitieve rustmomenten aangeboden om de leerlingen even te laten ontspannen en de alertheid te vergroten.</p> <p>Om de belasting-belastbaarheid of gevoel van welbevinden tijdens het schoolse werken beter in beeld te krijgen kan de energiemeter of gedragsthermometer worden ingezet.</p>
Vroegtijdige signalering leer-, opgroei- en opvoedproblemen	<p>Op alle scholen is diagnostische expertise aanwezig om tijdig leer-, opgroei- en opvoedproblemen van leerlingen te signaleren. Dat betekent dat leraren regelmatig leerlingen observeren, zowel in de klas als op het schoolplein. Daarnaast hebben leraren regelmatig contact met ouders om over de ontwikkeling van hun zoon/dochter te praten. De school onderhoudt contacten met schoolmaatschappelijk werk en indien wenselijk met CJG of politie.</p>
	<p>Op onze school:</p> <p>Het observeren van de leerlingen is ingebed in ons totale handelen van alle dag. Regelmatig zijn er korte overlegmomenten tussen leraar-onderwijsassistent-verpleegkundige-zoco-IB-revalidatiearts- therapeuten-maatschappelijk werkster en indien nodig directie.</p> <p>Vanuit het Cito-leerlingvolgsysteem worden analyses gemaakt van de leerontwikkeling van het kind uitgaande van de leerlijn waarop de leerling is geplaatst passend bij zijn verwachte toekomstige uitstroombestemming zoals beschreven in het OPP.</p>

	<p>Deze worden besproken in het onderwijszorgoverleg en getoetst in de CvB.</p> <p>Twee keer per jaar wordt de SCOL-vragenlijst afgenomen om de ontwikkeling op sociaal emotioneel gebied in kaart te brengen. Ook deze gegevens worden geanalyseerd en besproken. Van daaruit kunnen interventies worden ingezet op leerling-, groeps- of schoolniveau.</p> <p>De school beschikt over een eigen schoolmaatschappelijk werkster, die ook verbonden is aan Sophia Revalidatie. Daarnaast is er ook een schoolmaatschappelijk werkster vanuit SMW+ verbonden aan de school.</p> <p>Er zijn meer contactmomenten per jaar met de ouders. Het schooljaar start met een informatieavond en een ouder vertelgesprek, waarin het verhaal van de ouder leidend is. Twee keer per jaar wordt het ontwikkelingsperspectief besproken met de ouders. In elk geval één keer per jaar vinden er nog planbesprekingen plaats waarin het behandelteam van Sophia Revalidatie, de klassenleiding en de ouders om tafel zitten om tot een goede afstemming van zorg en onderwijs te komen. Indien nodig is er ruimte om tussentijds een oudergesprek te plannen.</p>
<p>Ondersteuning van leerlingen met een ondersteunings-behoefte aan passend leesonderwijs</p>	<p>Alle scholen maken gebruik van de protocollen zoals die door het Steunpunt Dyslexie zijn ontwikkeld:</p> <p>Scholen voor speciaal onderwijs werken met een bij hun eigen schoolpopulatie passende beschrijving van hun werkwijze op het gebied van leesproblemen en dyslexie. De Piramide maakt daarbij gebruik van het Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor het SBO (2005).</p>
	<p>Op onze school:</p> <p>Binnen de school hebben we een duidelijke aanpak ten aanzien van problemen op het gebied van lezen en spelling. Bij een vermoeden van onderliggende problematiek op het gebied van lezen en spelling wordt in het onderwijszorgoverleg besloten om een meettraject lezen-spelling in te zetten. Na een meettraject (gebaseerd op het voorbeeld van het HCO) van een jaar waarbij intensieve begeleiding en handelingsgericht werken is ingezet al dan niet met steun vanuit logopedie worden de resultaten geanalyseerd en besproken om te bepalen of een dyslexieonderzoek door de schoolpsycholoog gewenst is. Zij kan op basis van resultaten van het meettraject een dyslexie onderzoek doen en een dyslexie verklaring uitschrijven. Als er een dyslexieverklaring wordt afgegeven wordt het intensieve begeleidingstraject doorgezet. Indien er sprake is van enkelvoudige dyslexie dan kan ONL ingeschakeld worden. Bij</p>

	comorbiditeit zetten we in op externe logopedie met een expert die bekend is met het ONL begeleidingstraject.
Ondersteuning van leerlingen met een ondersteunings-behoefte aan passend reken- en wiskunde-onderwijs	Alle scholen maken gebruik van het protocol Dyscalculie zoals dit landelijk is ontwikkeld: <ul style="list-style-type: none"> - protocol Ernstige Reken- en Wiskunde problemen/Dyscalculie (2011)
	Op onze school: De Piramide baseert zich op bovengenoemd protocol. Binnen de school hebben we een duidelijke aanpak voor leerlingen met rekenproblemen. Naast de reguliere methode hebben we een remediërend programma. Binnen het onderwijszorgoverleg worden afspraken gemaakt over de benodigde interventies. Indien nodig kan de intern begeleider rekenonderzoek afnemen om van daaruit het rekenonderwijs voor de leerling verder vorm te geven. Na een meettraject van een jaar waarbij intensieve begeleiding en handelingsgericht werken is ingezet, al dan niet met extra steun, worden de resultaten geanalyseerd en besproken om te bepalen of een dyscalculieonderzoek door de schoolpsycholoog gewenst is.
Ondersteuning van leerlingen die ziek zijn en tijdelijk niet naar school kunnen	Alle scholen werken conform de volgende afspraak: Wanneer een leerling als gevolg van ziekte het onderwijs op school niet kan volgen, zorgt de school ervoor dat de leerling waar mogelijk toch schooltaken kan uitvoeren en contact houdt met de eigen groep. De school zet zich in om verzorging op school mogelijk te maken waardoor de leerling zo spoedig mogelijk weer lessen op school kan volgen. Hierbij kan ondersteuning gevraagd worden bij HCO-Onderwijs aan Zieke Leerlingen en bij de Kinderthuiszorg. Zie ook de Handreiking zieke leerlingen in het onderwijs www.sppoh.nl .
	Op onze school: SO De Piramide is een school voor leerlingen die lichamelijk beperkt zijn of langdurig ziek zijn. Het is onze expertise om zieke leerlingen in hun schoolgang te begeleiden. Ons team van onderwijsassistenten helpt leerlingen bij het leren en is verantwoordelijk voor de persoonlijke verzorging van de leerlingen in de school. Aan de school is een verpleegkundige verbonden. De leerlingen kunnen gedurende de schooldag rusten in de groep of in een speciaal ingerichte rustruimte. Schooltijden kunnen indien nodig in overleg met de CvB, waarin de schoolarts zitting heeft, worden aangepast. Ook is er bij ziekenhuisopnames nauw contact met de ziekenhuisschool. Ook is inzet mogelijk van KlasseContact, waarmee leerlingen digitaal verbonden kunnen blijven met de groep.

4. Plusondersteuning

SO De Piramide kan voor individuele leerlingen ondersteuning organiseren, die aanvullend is op de kernondersteuning. Dat noemen wij plusondersteuning.

Voor de inzet van plusondersteuning is meestal aanvullende bekostiging nodig. Als het gaat om hulp bij het leren (onderwijsondersteuning) zal De Piramide, in overleg met ouders, een beroep doen op een samenwerkingsverband voor passend onderwijs. De extra bekostiging kan bijvoorbeeld worden verstrekt in de vorm van een individueel arrangement. Wanneer het gaat om een vorm van zorg (persoonlijke verzorging, ondersteunende begeleiding of verpleegkundige inzet) werkt de school samen met ouders om inzet van een zorgverlener van buiten de school mogelijk te maken. In de folder 'Informatie over de bekostiging van zorg op (V)SO De Piramide' kunt u lezen hoe dit werkt (www.sovsodepiramide.nl > Onderwijs > Ondersteuning en zorg > Samenwerking ouders en school bij extra zorg).

In het OPP van de leerling wordt beschreven of en zo ja welke plusondersteuning gaat worden ingezet. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de voor de leerlingen stimulerende factoren. Voor de plusondersteuning kijkt De Piramide naar de volgende ondersteuningsthema's (met per thema een voorbeeld van een vorm van plusondersteuning):

Plus-ondersteuning (thema's uit het ontwikkelingsperspectiefplan van SO De Piramide met voorbeelden van wat plusondersteuning kan inhouden)	
Thema's	Wat
Werkhouding / leren leren	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet aandachtregulatieprogramma: beertjesmethode van Meichenbaum, Atag, Cogmed training bij Sophia Revalidatie • Ondersteuning vanuit ergo op het gebied van organisatie en planning • Inzet persoonlijk begeleider
Technisch lezen	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet van DMT oefenmap, map leestechieken van Luc de Koning (PRAVOO) • Inzet van flitsprogramma • Inzet van logo OOS ter ondersteuning en voor inbouwen extra leermomenten van het aanvankelijk leesproces • Inzet logo OOS bij leerlingen met leesproblemen om leesmotivatie te verhogen en kwaliteit te verbeteren d.m.v. theaterlezen • Inzet meettraject lezen • Dyslexie onderzoek n.a.v. meettraject door schoolpsycholoog • Inzet ONL of ONL-deskundige voor begeleiding dyslexie
Begrijpend lezen	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet w-vragen (wie, wat, waar, wanneer, waarom) • Inzet Cito hulpboeken • Inzet begrijpend lezen speciaal van Luc de Koning • Inzet logo OOS voor het werken aan de voorwaardelijke begrippen: LinC • Inzet logo OOS: diagnostische toets en inoefening vanuit Zuid Vallei begrijpend lezen
Taal: - woordenschat - spelling	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet woordenschatprogramma vanuit Nieuwsbegrip extra • Inzet logo OOS voor verdere ontwikkeling woordenschat

	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet BLOON op uitval categorieën • Inzet Naar zelfstandig spellen • Inzet logo OOS voor diagnostiek en ondersteuning o.a. WHOPPEN en Taal in blokjes • Inzet meettraject spelling • Dyslexie onderzoek n.a.v. meettraject door schoolpsycholoog • Inzet ONL of ONL-deskundige voor begeleiding dyslexie
Rekenen: -Getalbegrip -Inzicht -Automatiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet Maatwerk rekenen • Inzet sommenprinter.nl
Wereldoriëntatie	
Sociaal-emotionele ontwikkeling/redzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> • Cognitief leren van sociale processen d.m.v. bespreken sociale situaties en ieders rol • Emotiekaartjes • Leerlinggesprekjes • Inzet speltherapie, SOVA en psycholoog • KlasseContact
Spraak-taalontwikkeling, communicatieve redzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> • Hulpprogramma woordenschat vanuit Cito hulpboek • Inzet logopedie voor taalontwikkeling en woordenschatontwikkeling • Inzet logopedie
Motorische ontwikkeling, medisch / lichamenlijk	<ul style="list-style-type: none"> • Aangepast bewegingsonderwijs en So Smart • Inzet kinderrevalidatie vanuit Sophia Revalidatie: fysiotherapie, ergotherapie, hydrotherapie
Verpleging / verzorging / ADL	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet externe hulpverleners
Gezin / woonsituatie / hulpverlening	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet schoolmaatschappelijk werk • Inzet vanuit Centrum voor Jeugd en Gezin

Profielen

Op onze school bieden we een onderwijsaanbod voor een specifieke doelgroep leerlingen. Het gaat om kinderen met een langdurige ziekte en/of een lichamenlijke beperking met een IQ van minimaal 70 of waarschijnlijk een IQ van minimaal 70. Deze leerlingen bieden we de hierboven beschreven ondersteuning. De Piramide biedt haar leerlingen onderwijs met veel individuele differentiatie, maar de school biedt geen individueel onderwijs.

Afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte van de leerling kan de intensiteit en de vorm van de in te zetten ondersteuning per leerling variëren. Onderstaande tabel geeft daar een aantal voorbeelden van.

LG+ Profiel→		Progressieve aandoening		Dubbele diagnose (comorbiditeit)
LZ+ Profiel→	Jonge kind met eetproblemen		Leerlingen met zeer ernstige ziekten	
Ondersteuning t.a.v. leren en ontwikkelen	Leeftijdsadequaat leren en ontwikkelen onder druk	Leeftijdsadequaat leren steeds minder mogelijk. Door afname	Leeftijdsadequaat leren belemmerd door verlies onderwijstijd en	Leeftijdsadequaat leren belemmerd door verlies onderwijstijd en

	(belastbaarheid leerling en tijdverlies therapie en rustbehoefte).	zelfregie meer (praktische) ondersteuning nodig bij functioneren op school. Door afname belastbaarheid aangewezen op individuele leerroute. Optreden van co-morbide vraagstukken, die gespecialiseerde ondersteuning vragen.	de fysieke en emotionele gevolgen van de ziekte. Leerling heeft een individuele leerroute programma. Optreden van co-morbide vraagstukken, die gespecialiseerde ondersteuning vragen.	de fysieke en emotionele gevolgen van de ziekte. Ondersteuning nodig bij de uitvoering van executieve functies. Leerling heeft een individuele leerroute. Optreden van co-morbide vraagstukken, die gespecialiseerde ondersteuning vragen.
Ondersteuning t.a.v. de sociaal-emotionele ontwikkeling	Zware tot zeer zware psychische belasting voor leerling en ouders. Voortdurende nabijheid van professionals is nodig. De basisbehoeften van de leerling staan voorop. Contact met de leerling vraagt tijd, rust en nabijheid.			
Ondersteuning t.a.v. de communicatie	Leerling overziet situatie m.b.t. eetprobleem niet, veel tijd en aandacht nodig om traumavorming te voorkomen.	Communicatie vergt meer aandacht en in bepaalde gevallen hulpmiddelen.		
Fysieke en medische ondersteuning	Doorlopende medische aandacht (noodprotocol, medicatie, verwisselen/aanbrengen medische hulpmiddelen) en doorlopende ADL-zorg. Trainen in gebruik van hulpmiddelen.			
Aanpassingen meubilair en /of leermiddelen	Af te stemmen en aan te meten op de individuele situatie.			
Ondersteuning in de thuissituatie / buiten school	Doorlopend overleg met ouders en hulpverleners, dagelijkse afstemming op mogelijkheden en behoeften van de leerling.			
Ondersteuning t.b.v. de leraar / school	Kenniserwerving van de gevolgen van ziektes en beperkingen voor leren en ontwikkelen. Opvangen psychische belasting bij medewerkers.			

Arrangement: Observatie van leerlingen met (niet aangeboren) hersenletsel

Binnen de doelgroep van De Piramide is de afgelopen jaren de groep leerlingen met (niet aangeboren) hersenletsel sterk naar voren gekomen. De Piramide heeft zich in het onderwijs aan deze leerlingen gespecialiseerd. Wij doen dat op verschillende manieren. Een deel van de op De Piramide ingeschreven leerlingen heeft te maken met een vorm van hersenletsel. Het ambulante team van De Piramide begeleidt leerlingen en professionals op reguliere PO- en VO-scholen (consultatie) en het is mogelijk tijdelijk voor observatie op De Piramide geplaatst te worden. Daarbij gaat het om leerlingen, waarbij onderzocht moet worden welke leer- en ontwikkelmogelijkheden een leerling heeft en welke ondersteuning daarbij nodig is. Bij observatie blijft de leerlingen op de eigen school (de stamschool) ingeschreven staan. De stamschool blijft zorgplichtig. Het samenwerkingsverband, waarvan de leerling deel uitmaakt, betaalt het observatie-arrangement. Hieronder is in het arrangement 'Observatie van leerlingen met (niet aangeboren) hersenletsel' uitgewerkt welke ondersteuning De Piramide aan deze leerlingen kan bieden.

Arrangement Observatie van leerlingen met (niet aangeboren) hersenletsel

Per jaar krijgen in Nederland de ouders van zo'n 19.000 kinderen te horen dat hun kind hersenletsel heeft opgelopen door een val, een stoeipartij, een ongeluk of door ziekte. Dit hoofdletsel kan op langere termijn verstrekende gevolgen hebben op het gebied van gedrag, belastbaarheid, sociaal-emotionele ontwikkeling, motoriek en executieve functies. Het hersenletsel werkt ook door op het schoolse leren en de mogelijkheid om zich met behoud van energie en welbevinden in het reguliere onderwijs te handhaven. Veel leerlingen ervaren na het opgelopen hersenletsel een combinatie van verschillende klachten zoals meer moeite met het richten van de aandacht en de volgehouden aandacht, problemen met het geheugen en het uitvoeren van dubbeltaken. Het lukt ze niet om hun zaken nog goed te organiseren en te plannen, ze zijn prikkelgevoeliger geworden en ervaren vaak (fijn)motorische problematiek. Daarnaast spelen vermoeidheidsklachten en belastbaarheidsproblemen vaak een rol. Dit kan er toe leiden dat het leren van nieuwe informatie complex wordt en/of veel energie kost en dat een leerling niet langer mee kan komen met het tempo van de groep met de daarbij komende sociaal emotionele problemen. De schoolgang verloopt steeds moeizamer en het schoolverzuim neemt toe.

Vanuit de hersenletsel observatieroute, waarbij de leerling voor een bepaalde periode participeert binnen de specialistische onderwijssetting van de Piramide, wordt multidisciplinair gekeken wat de leerling nodig heeft om tot ontwikkeling te komen en waar deze hulp op de lange termijn aan de leerling geboden kan worden; opnieuw binnen het regulier onderwijs, S(B)O of binnen een andere onderwijs- of begeleidingsvoorziening. Doel is dat de leerling weer blij en gelukkig in het leven kan staan en zichzelf kan omarmen.

De observatieroute op De Piramide is niet voor iedere leerling geschikt, dit geldt voor:

- leerlingen met voorliggende vraagstukken m.b.t. gedrag, communicatie of visus.
- leerlingen, die ouder zijn dan 6 jaar en nog nooit onderwijs hebben gevolgd.
- leerlingen met een laag IQ (bij niet aangeboren hersenletsel langer dan een jaar na het ontstaan van het letsel).
- leerlingen die niet of nauwelijks naar school (kunnen) komen
- leerlingen, die niet kunnen meedraaien in een groep.

1. De hoeveelheid tijd en aandacht

Binnen de groep zal het onderwijs afgestemd worden op de individuele ontwikkeling en behoefte van de leerling. Daarnaast wordt vanuit het Revalidatie centrum vaak therapie voor de leerling

ingezet binnen het rooster wat de leerling volgt zodat een optimaal programma kan worden geboden. In de eerste periode van opbouw van de schoolgang zal daarnaast vanuit onze expertise individuele begeleiding worden gegeven om inzicht te krijgen in het functioneren van de leerling: gedragsmatig, sociaal-emotioneel, cognitief en fysiek. Zo brengen we in kaart wat een leerling nodig heeft om weer tot ontwikkeling te komen en zijn mogelijkheden en leeringangen te herontdekken. Opgedane kennis en ervaringen vanuit de klas, de therapie en vanuit de deze individuele setting worden uitgewisseld met de groepsleraar, onderwijsassistente, intern begeleider en revalidatie zodat het onderwijs en de therapie hierop aan kan worden gepast en afgestemd. Hierbij is het belangrijk voor alle betrokkenen om flexibel te zijn en out of the box te kunnen denken om steeds weer een passende oplossing te zoeken die mogelijk is binnen ons geheel van onderwijsaanbod.

2. Het onderwijsmateriaal

Hierbij kan gedacht worden aan inzet van:

- een app voor cognitieve training,
- aangepast materiaal voor oefening van ruimtelijke oriëntatie,
- hulpmiddelen op het gebied van planning en organisatie zoals dagroosters, weekorganizers, digitale agendagebruik,
- hulpmiddelen voor het richten van de aandacht zoals time timer, koptelefoon, study buddy, picto's, inzet stop-denk-doe-check methode,
- extra ondersteuning bij taakaanpak door helpen bij opstarten, terugvragen opdracht, individueel herhaalde instructie, begeleide verwerking, vraagdobbelsteen, stoplicht voor hulpvragen,
- inbouwen van cognitief rustmomentje en langere rustmomenten,
- aanpassingen op fysiek gebied meubilair, fysieke ruimte en materialen zowel voor de grove motoriek als voor de fijne motoriek.

3. De ruimtelijke omgeving

We bieden onderwijs aan in kleine groepen, waarbij rekening wordt gehouden met de prikkelgevoeligheid en de behoefte aan duidelijkheid en structuur. Het schoolgebouw is ontworpen op fysieke beperkingen en is door middel van een loopbrug verbonden met Sophia Revalidatie, waardoor therapeutische inzet goed te realiseren is.

4. De expertise

Specifieke kennis en kunde	Opleiding/werkervaring	Inzet en zichtbaarheid
NAH-specialist	Orthopedagoog/onderwijskundige gespecialiseerd in NAH-problematiek en met kennis van de interventies en aanpassingen die vanuit het (speciaal) onderwijs voor kinderen met hersenletsel te realiseren zijn.	Individuele begeleidingsuren vanuit een arrangement. Trajectbegeleiding van leerlingen uit het PO en VO naar de observatieroute of TLV. Coördinatie van het traject van de leerling gedurende de plaatsing op De Piramide. Ondersteuning van implementatie handelingsadviezen revalidatie. Formuleert in samenwerking met klassenleiding en andere betrokkenen de uitkomsten van het observatietraject.

NAH team	Revalidatiearts en specialisten op het gebied van de NAH binnen Sophia Revalidatie.	Coördinatie van extra zorg rondom de leerling, advisering m.b.t. de op school in te zetten zorg.
AB-team	Onderwijsspecialisten met kennis op het gebied van (niet aangeboren) hersenletsel.	AB-team
Team leraren, onderwijsassistenten, intern begeleiders en zorgcoördinatoren	Extra scholing op het gebied van NAH door middel van interne deskundigheidbevordering en individuele cursussen/opleidingen.	Team leraren, onderwijsassistenten, intern begeleiders en zorgcoördinatoren
Zorg	School: verpleegkundige en onderwijsassistenten. In een aantal gevallen zal plusondersteuning op het gebied van zorg nodig zijn. Denk bijvoorbeeld aan ondersteunende begeleiding in de groep om de leerling in staat te stellen deel te nemen aan het onderwijsleerproces.	In geval van externe op school in te zetten zorg is samenwerking met ouders nodig om de betreffende zorg aan te vragen (In de folder 'Informatie over de bekostiging van zorg op (V)SO De Piramide' kunt u lezen hoe dit werkt (www.sovsodepiramide.nl > Onderwijs > Ondersteuning en zorg > Samenwerking ouders en school bij extra zorg).

5. De samenwerking met andere instanties

Organisatie	Functie/deskundigheid	Inzet en zichtbaarheid
Sophia Revalidatie	Revalidatiearts	
	Neuropsycholoog	Afname NPO en uitleg hiervan aan schoolteam/ouders. Bieden van handelingsadviezen in relatie tot het onderwijs en therapie.
	Therapeuten	Het bieden van therapie (logo, ergo, fysio) aan de leerling binnen Sophia revalidatie en/of in de klas.
Stamschool van de leerling		Zorgplichtig voor wat betreft de vervolgstappen van de leerling na afloop van een observatietraject.

5. Protocollen en andere informatie over de school

Alle protocollen en andere informatie over de school kunt u vinden op onze website:

www.sovsodepiramide.nl

Via het hoofdmenu > ouders > protocollen komt u bij de protocollen.

Via het hoofdmenu > ouders > schoolgids komt u bij onze schoolgids

6. Ontwikkelplan

Ambities voor de periode van vier jaar en concrete doelen voor komend schooljaar	
Ambities voor 2017-2021	De ambities van (V)SO De Piramide zijn beschreven in het schoolplan 'We zijn een heel eind op weg', dat de periode 2015-

	<p>2019 beslaat. In het najaar van 2018 starten de voorbereidingen voor een nieuw schoolplan. In 'We zijn een heel eind op weg' worden vier hoofddoelstellingen geformuleerd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De Piramide ontwikkelt zich in de komende periode met de andere scholen voor (V)SO en SBO tot een geïntegreerd expertisecentrum voor alle leerlingen binnen de regio. 2. Het onderwijs dat op De Piramide wordt verzorgd, is aantoonbaar gericht op het genereren van opbrengsten. 3. Het onderwijsprogramma van De Piramide is eigentijds en actueel. 4. SO en VSO besteden specifiek aandacht aan sociaal en emotioneel leren.
Schooljaar 2017-2018	<p>In het jaarplan 2017-2018 wordt verder invulling gegeven aan de uitvoering van het schoolplan, maar er zijn ook nieuwe prioriteiten. Een belangrijke ontwikkeling is dat de leerlingen van (V)SO De Piramide een steeds complexere groep vormen. Er is per leerling meer zorg nodig en in de groepen is steeds meer differentiatie nodig. Ondanks deze ontwikkeling wil SO De Piramide de onderwijsopbrengsten op peil houden en blijven doorwerken aan het bieden van eigentijds onderwijs.</p> <p>SO De Piramide heeft daarom (o.a.) de volgende acties ingezet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De jaarcyclus is veranderd. De eerste Cito-toetsing vindt na de kerstvakantie plaats. Daardoor is in het najaar meer ruimte voor onderwijs ontstaan. • De samenwerking met leerlingen en ouders wordt versterkt. Nieuw is dat wij vroeg in het schooljaar 2017-2018 een oudervertelgesprek hebben georganiseerd, waarin het verhaal van de ouder leidend is. • Het format voor het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) wordt aangepast, waardoor het plan een duidelijker leidraad wordt voor het dagelijks handelen in de klas. • Onze leerstandaarden en leerroutes worden opnieuw uitgewerkt. Daardoor wordt het gemakkelijker de leervorderingen van de leerlingen te volgen en te bespreken. • Het taalonderwijs krijgt een stevige impuls door de keuze voor een nieuwe taalmethode en extra aandacht voor woordenschatontwikkeling. • In samenwerking met samenwerkingsverbanden en ouders wordt meer externe ondersteuning (hulp bij het leren en zorg) binnen de school ingezet. • De school investeert in digitale leer- en hulpmiddelen. • Met de keuze voor KIVA wil SO De Piramide de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen nog beter ondersteunen. • We blijven werken aan de kennis en vaardigheden van al onze medewerkers. • Tot slot: We blijven met de leerlingen leuke en leerzame activiteiten ondernemen. Zo wordt dit schooljaar (2017-2018) de werkweek in ere hersteld!

7. Ondertekening

Dit schoolondersteuningsprofiel is van advies voorzien door de MR:

Datum	Plaats
Naam	Handtekening

Vastgesteld door het bestuur:

Datum	Plaats
Naam	Handtekening